

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydske

MÅNEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved H. Neumann, Peter Kr. Iversen og Christian Stenz

INDHOLD:

Th. Laursen

Andreas Petersen: Glimt af livet i Emmerske i gamle dage

J. Thyssen: Blade af Postvæsenets Historie i Skærbæk

Niels P. Bjerregaard: Det skæbnesvangre bryllup i Københoved

Chr. Maibøll: Da Gaardejer Hans Christensen i Mjang blev landsforvist

P. Moos: Taterkongen Johannes Axelsens Afstamning

Aage Bonde: Af en gammel poesibog

Sønderjydske månedsskrifts ekspedition: Museumsinspektør H. Neumann, Åstrupvej, Haderslev.
Arkivar Peter Kr. Iversens adresse er: Landsarkivet, Aabenraa.

GRAM

KØLEANLÆG

Brødrene Gram A/S

Vojens

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S
Aabenraa
Træløst - Bygningsartikler
Støbegods
Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Vestkysten

Syd- og Vestjyllands største Dagblad

Sønderjyllands Kreditforening
Haderslev

Thisted
Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

Thisted

Horsens Landbobank A/S

Kontortid 9¹/₂-12¹/₂ og 2¹/₂-4¹/₂
HORSENS

AKTIESELSKABET
SKARREHAGE MOLERVÆRK

Nykøbing Mors

Graasten Bank A/S

Kontortid 9-12 & 2-4
Lørdag 9-1
GRAASTEN

AKTIESELSKABET
NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER
KØBENHAVN F.

Snoghøj

Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 - Vinterskole.
Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Hans Jensens Eftf.
Trikotagefabrik

I K A S T

DANSK MASKINOPLAG A/S

(Jørgen M. Hansen)
Aabenraa Telf. 2044

Aktieselskabet
C. I. Christensens Papirhandel
E S B J E R G

A/S Sønderjydsk
Frøforsyning
Frøavl og Frøhandel.
AABENRAA

Banken for Skanderborg og Omegn
(SKANDERBORG BANK) A-S
Kontortid 10-3 Telefon 516, 517 og 518
Skanderborg

HEJMDAL

Landsdelens Blad

KURANSTALTEM
IB KRISTIANSEN
KURLÆGE
Gl. Skovridergaard
AABEN HELE AARET
SILKEBORG FORLANG
PROSPEKT
TLF 514
515

Th. Damberg
Cigar- & Tobaksfabriker A-S
Nykøbing M.

N. C. Kloster
Haderslev
Telf. 2210 - 2211

Spare- og Laanekassen
for Hobro og Omegn

Aktieselskabet
Landbobanken i Skive
SALLING BANK
Kontortid: 9-12 og 2-5
Lørdag 9-2.
Telefon 700 . Skive

TH. LAURSEN

„Sønderjydsk månedsskrift“ er altid blevet trykket i Tønder, i det trykkeri, som Th. Laursen overtog i 1931 og ved sin dygtighed har gjort til et af købstadens smukkeste og bedst ledede foretagender. Han var født i Holstebro og har lært sit fag hos en af Danmarks fineste bogtrykkere Niels P. Thomsen i denne by, ligesom han har sørget for, at hans to sønner, som nu skal føre forretningen videre, en tid har arbejdet samme steds. Selv tog han fat med iver og flid, medens hans hustru førte regnskabet, og begge med glæde så, hvorledes det år efter år groede rundt om dem.

Sygdom var stadig gæst i hjemmet, men kunne ikke kue hverken arbejdsviljen eller interessen for offentlige forhold. Laursen fik snart adskillige tillidsposter, først, som rimeligt var, på fagligt område. Især inden for teknisk skole gjorde han et smukt arbejde, og det er ikke mindst hans fortjeneste, at Tønder nu har en tidssvarende teknisk skole i den tidligere tysksprogede borgerskole. I 1946 blev Laursen indvalgt i Tønder byråd og gjorde god fyldest. Ved sidste folketingsvalg var han opstillet som kandidat for det konservative folkeparti, men blev ikke valgt.

Th. Laursen var en dygtig fagmand, og på sit område var han altid til at stole på, rede til at drøfte forbedringer og ivrig for, at alt blev korrekt og smukt, hvad der udgik fra hans trykkeri. Han var tillige med i eller ledende i mange forhold, som skulle tjene til unge håndværkeres

dygtiggørelse, således i styrelsen for det unge teknologiske institut i Århus. „Bogtrykker Laursen tog levende del i alt, hvad der kunne tjene håndværkets sag“, har statskonsulent Toftdahl-Møller skrevet om ham.

Hans interesse nåede dog langt videre. Han ikke bare trykte „Sønderjydske månedsskrift“, han var tit meget optaget af, hvad der stod i det.

Th. Laursen var tidligt med i modstandsrørelsen, og det samme gjaldt hans tre sønner. Den ældste Knud Hoffmann Laursen, som var sømand, blev skudt af tyskerne den 2. maj 1945, 22½ år gammel. Tyskerne jordede ham i skoven ved Hvidkilde park ved Svendborg. Det var naturligvis et hårdt slag for forældrene; men da han var ført hjem til Tønder, kunne hans fader stå frem ved graven og sige „tak for troskab, sandhed og kærlighed“, og den lille bog, han udsendte om sin søn, er et af de smukkeste mindeskrifter, vi har om dem, som i de onde tider gav livet for Danmark.

Og nu er så også Th. Laursen død den 18. juli 1950, kun 52 år gammel, en ung mand endnu, men dog gammel nok til, at han ved sin færd og sin gerning på en smuk måde har skrevet sit navn i Tønder bys og i Sønderjyllands historie.

H. Lausten-Thomsen.

Glimt af livet i Emmerske i gamle dage

AF ANDREAS PETERSEN

Der ligger en Landsby paa Vestereggen nordvest for Tønder, som hedder Emmerske. Byen dannes af Store- og Lille Emmerske. Det har fra gammel Tid været mange Folks Mening, at Befolkningen i denne By var noget for sig selv, et særligt Folk, ja endog et enfoldigt Folk. Men saadanne Udtalelser kom dog almindeligt fra Folk, som kun havde meget lidt Kendskab til Befolkningen, for i Virkeligheden var det modsatte Tilfældet. Her var den danske Kultur paa lige Højde med Nabobyerne paa Vestereggen. Enhver Landsby har jo sit Særpræg, og det har Emmerske ogsaa. Her boede Befolkningen, Bønder, Haandværkere o.s.v. i et gammelt dansk Kulturliv, forplantet i al Stillehed fra Slægt til Slægt, akkurat som i andre Byer. At fremmede har kaldt den Emmerskeborger for „enfoldig“ skyldes maaske Emmerskerne selv, eftersom de selv har kaldt sig saaledes for et Par Hundrede Aar siden. Emmerske hørte til Tønder Menighed, men da der i Tønder Kirke, helt indtil Hans Adolf Brorson kom til Tønder,

kun prædiket tysk, som det Emmerske Folk ikke forstod, holdt de sig selvfølgelig borte fra Kirken, ja Kirken havde heller ingen Stole til Emmerskeboerne. — I Aaret 1700 klagedes over dette Forhold, men „allermest jamrer vi over at vi *enfoldige* Landsbyfolk, som hverken taler eller forstaar det tyske Sprog, ikke hører andet end tyske Prædiken og saaledes maa leve i Uvidenhed, Mørke og største Sjælsfare“ — Først i Aaret 1729 da den danske Præst kom til Tønder, opførtes 1730 det saakaldte „Bedehus“ mellem Tønder og Emmerske. Alteret kom først næsten 200 Aar derefter, efter 1920. De Bronsonske Salmer f. E. „I denne søde Juletid“, „Den yndigste Rose er funden“ o.s.v. som blev trykt 1732, blev første Gang sunget i Tønder Kirke og Emmerske Bedehus. Da Byen ligger lidt afsides fra alfar Vej, gled Livet til daglig rigtignok saadan lidt ubemærket hen og kun sjældent kom nogen fra Byen ud paa længere Rejser. Standsforskellen kendtes ikke i Emmerske, eftersom f. E. Gaardfolks Børn ogsaa maatte ud at tjene. Emmerskerne giftede sig helst indbyrdes, saa Byen Store- og Lille Emmerske næsten var én Familie. Den gamle Stil holdt sig meget længere i Hjemmene end i Nabobyerne. Her var endnu for 100 Aar siden Lergulv, ja endnu i Firserne har jeg set Lergulv i smaa Huse, hvor Børnene spillede „Løbbels“ i smaa Huller de lavede i Gulvet. I Halvfemserne saas overalt Bilæggerovnen staaende paa to Ben med Messing Dupper, til højre den lukkede Seng med aabent Rum nedenunder til at gemme Kartoflerne i. Alt dette holdt sig som nævnt meget længe. Men selv om Livet til daglig skred stille hen, saa kom der dog en Afbrydelse i Livets sædvanlige Gang — f. E. naar der var Marked i Tønder, Kreatur- eller Krammarked. Til Pinse- og Mikkelsmærken gik alle, baade unge og gamle. Det var en gammel Tradition, et saare nødvendigt Led i Samfundslivet. I Firserne og Halvfemserne var vi Rørkær Unge ofte sammen med de Emmerske Piger og Drengene f. E. i „St. Kopenhagen“ og ligeledes i „Weintraube“, hvor Sangerinder og Komikere optraadte og selvfølgelig maatte der ogsaa køres paa Klohn's Karusel bag „Tonhalle“. Til Slut svingede vi de Emmerske Piger i Dansen, og til Afkøling en lille Tur i Anlægget. Jo, det Emmerske Folk var godt med og der var Humør i dem. Forøvrigt var der i Hjemmene jævn Velstand og Tilfredshed og lun Hygge inden Døre. Men engang imellem var der dog stort Røre i Byen, nemlig naar der var Familiefest. Det er da ogsaa saare naturligt, at de store Begivenheder i Menneskelivet fejres. Bryllup, Barselgilde o.s.v. blev holdt i stor Stil, endog mere festligt end i andre Byer. Et Barselgilde blev fejret med lige saa stor Fest som et Bryllup; Kaffe om Eftermiddagen, Dans om Aftenen til den lyse Morgen, da man skiltes ad for at gaa hver til sit

Arbejde. En gammel Tradition var at fejre Lille-Juleaften i Bedehuset, hvor de Korntved Borgere ogsaa var til Stede. Hvad det Emmerske Folk kunde finde paa af Vittigheder og Spøg og pudsige Indfald ved disse Familiefester var vel enestaaende. Min Onkel, den over hele Vestslesvig kendte Musiker „Dresen fra Rørkær“ som i en hel Meneskealder var Byens privilegerede Musikus har fortalt om mange pudsige Ting og Begivenheder fra Emmerske. Jeg selv har assisteret min Onkel i Halvfemserne og ind i det nye Aarhundrede, og har set at det gamle Lune endnu paa den Tid ikke var uddødt, der var endnu dengang stor Sans for Spøg under Familiefestlighederne og jeg skal fortælle et par Træk fra denne Tid. — Ved et Bryllupsgilde, mens Gæsterne sad rundt om Bordet, traadte en forklædt Mand i tilsyneladende godt Humør ind i Salen, og gik hen imod Midten af Bordene, hvor Brudefolket sad. Med et venligt Buk greb han i Lommen for at fremtage noget til Brudeparret medens han udtalte: „Æ sku hils fra Far, her var et . . .“ videre kom han ikke da han ikke fandt det han søgte i den Lomme, han begyndte forfra og søgte i en anden Lomme, og da var Tonen meget sørgelig, grædende, men pludselig paa en Gang, mens Ordene kom mere mørkt og saadan blev han ved fem Gange, fandt han det søgte, og Tonen var da som første Gang: „Æ sku hils fra Far, heh var et Brev“ som han saa overrakte Brudeparret, leende og svingende med Hatten forlod han Salen under rungende Hurraraab. Denne stille ellers rolige og jævne Mand udførte dette Trik, som en Skuespiller ikke kunde have gjort bedre. — Engang ogsaa i Halvfemserne fik min Fødeby Rørkær Lejlighed til ved en Familiefestlighed at opleve en Emmerske Borgers Indfald. Medens Gæsterne sad ved Kaffebordet, indtraf der en lille Pause, som saa ofte forekommer, naar Passiaren mellem Folk pludselig gaar i Staa. Paa en Gang høres en klagende Lyd, en Stønnen, som kom fra en Emmerske Gæst. Alles Øjne rettedes vemodigt mod den tilsyneladende pludselig syge Mand, som holdt sig for Maven og nu bad Præsten, som sad i Nærheden, om at vilde række ham Snaasegflasken, det kunde dog maaske hjælpe med en lille Snaps udtalte han. Efter at den var nede, kom det „Det hjalp, Hr. Pastor“. Emmersken sad lidt, saa blev det galt igen, han tog en Snaps til -- og udtalte henvendt til sin Kone: „Hvad sir do Mor, maa vi et heller tej'n Boddel me', naa vi gæ, hjem, saa hæ' vi en da, no det sku bly'v galt igjen!“ — Først nu begyndte Folk at forstaa, at det hele var kun et Indfald til Udfyldelse af den indtrufne Pause. — Det Emmerske Folk var fra gammel Tid meget musikinteresserede, de fleste lærte at spille paa Violin hos Dresen i Rørkær. Ved Festlighederne kunde saaledes Dresen blive afløst af den ene eller den

anden ved Lejlighed, noget der var sjældent andre Steder. Og derfor ønskede de ogsaa helst en musikinteresseret Præst til at medvirke ved deres Familiefester. Som før nævnt hørte Emmerske til Tønder Menighed, men det kunde jo træffe sig, at Præsten i Tønder var forhindret, saa Nabosognets Præst blev hidkaldt, og det skete ogsaa til et Guldbryllup, at Abild Præsten maatte overrække Guldbrudeparret de 50 Mark, som ved saadanne Lejligheder uddeltes af „Kejser Wilhelms Fond“. Netop i denne Periode havde Abild Sogn en Præst som var stærkt knyttet til Indre Mission og desuden stor Hader af Musikken, ja Præsten var saa fanatisk, at han kaldte Musikerne for „Djævelens Brødre“. Ved Familiefester maatte der kun synges Salmer og ingen Musik. Ved denne Festlighed var der nemlig ogsaa en anden Præst til Stede, som var barnefødt i Byen. Denne Emmerske Præst (som nu havde Embede længere Nord paa) havde lige som alle andre lært at spille i sine unge Dage hos Dresen i Rørkær. Efter Spisningen blev der som sædvanlig en stor Pause, hvor Gæsterne spredte sig her og der, ude i Staldene o.s.v. — Præsten fra Abild sad fast i et Hjørne, saa det saa ud til, at han havde Tid nok. Nu foreslog Emmerske Præsten, at Musikanterne spillede op til lidt Underholdning, og eftersom Præsten var en udmærket Violinspiller, vilde han gerne ved denne Lejlighed medvirke ved at spille 1' Violin. Orkesteret bestod nu af 4 Mand og der spillede gamle Sange, Romancer og til Slut vilde Præsten gerne spille nogle af de gamle Danse, han havde lært i Rørkær, og det kan nok være, at der blev klappet. Abild Præsten var forsvunden, bort fra de „djævelske Brødre“ til stor Glæde for alle Festsdeltagere, for nu kunde den rigtige Emmerske Stemning begynde, til Glæde for alle. — Det Emmerske Folk higede efter Oplysning, især historisk. Saasnart det gamle Rørkær Bibliotek fra 1839 blev udvidet, blev der ogsaa dannet en Bogsamling deraf i Emmerske By. Flere Præster og Lærere er i Aarenes Løb udgaaet fra Emmerske, og mange af de menige Borgere var godt begavede, og jeg skal til Slut fortælle et Minde derom. — Der skulde vælges en Repræsentant i Emmerske for Tofts Legat. Valget skulde foregaa i Rørkær, eftersom det gamle Legat var stiftet i Rørkær 1834. Fra dansk Side anbefalede det at stemme paa L. i Emmerske, medens Tyskerne mente der fandtes ingen i Emmerske, der kunde overtage denne Post, hvorfor man anbefalede at stemme paa en Mand i Solderup (tysk) til at varetage de Emmerske Interesser, vel nok et mærkeligt Forslag. Efter at Amtsforstanderen havde anbefalet Solderupmanden, stod en jævn Emmerske Bondemand op og fortalte om det Toftske Legat saa glimrende, som man sjældent havde hørt i Rørkær. En Emmerske Borger blev valgt med stort Flertal. —

Som før omtalt var der i gamle Dage ved gammeldags Sparsommelighed, jævn Velstand og Tilfredshed og lun Hygge inden Døre, og det samme kan virkelig ogsaa siges i Dag. Naar mange Bønder havde svære Tider herhjemme nogle Aar efter Genforeningen, saa kendtes saadant ikke i Emmerske, her gik det akkurat som i gamle Dage, men om det gamle Lune er gaaet i Arv trods forskellig Uro, som har hjem-søgt vort lille Fædreland, ved jeg ikke, men jeg haaber det.

Blade af Postvæsenets Historie i Skærbæk

AF J. THYSSEN

Der har bestaaet et Postkontor i Skærbæk siden 1. Marts 1866. I det første Aar havde det Lokale i den saakaldte Chaussékro ved Ribe-Tønder Landevej og bestyredes af Kroens Ejer, Postekspeditør Tobias Nielsen. Nielsen afløstes af sin Stedsøn Hans Godske Hansen, der opnaaede Ansættelse som Bestyrer fra 1. Marts 1870. Sidstnævnte erhvervede i Aaret 1880 Dr. Krügers Ejendom ved Storegade og flyttede i samme Aar Postkontoret til denne Bygning. I en længere Aarrække var der i de her til Raadighed staaende Lokaler tilstrækkelig Plads; op imod Slutningen af Aarhundredet var Kontorets Forretninger dog tiltaget saa stærkt, at det viste sig nødvendigt at fremskaffe større Lokaler. Efter længere Forhandlinger blev der afsluttet Overenskomst med Bygmester Poehlemann om Opførelse af en moderne Postbygning paa en Grund ved den nuværende Skolegade. Bygningen toges i Brug den 1. November 1901 og overgik den 20. Maj 1920 til det danske Postvæsen. Den ejes siden den 23. November 1920 af den danske Stat.

Paa hvilken Maade Postbesørgelsen har fundet Sted før 1866, foreligger der kun faa Oplysninger om. Det vides dog, at Skærbæk fra 1864-1866 har hørt til Gram Postkontors Landdistrikt. Det paagældende Landpostbud overnattede i Skærbæk og gik næste Dag tilbage til Gram. Byen har saaledes kun faaet Post hveranden Dag. Derimod har det ikke været muligt at komme i Besiddelse af sikre Oplysninger om, hvorledes Ordningen har været før 1864. Jeg har imidlertid Grund til at antage, at Føreren af Dilligencen paa Ruten Ribe — Tønder har afleveret Posten til Skærbæk i Chaussékroen, og at Forsendelserne der er blevet udleveret til Modtagerne.

I de første 10 Aar omfattede Postkontorets Virksomhed kun Postbesørgelsen. Den 15. December 1876 kom Telegraftjenesten til, og den 29. Juli 1899 aabnedes en Telefoncentral i Postkontorets Lokaler.

Om Posttrafikkens Omfang i Tiden 1866-1920 foreligger der ingen statistiske Oplysninger. I en længere Aarrække har Antallet af de til Besørgelse foreliggende Forsendelser sikkert været lille; det vil have svaret til Byens ringe Betydning som Forretningsby. Først efter at Driften paa Marskbanen var aabnet, begyndte Byens egentlige Udvikling. Denne har selvfølgelig haft Indflydelse paa Postkontorets Forretninger, men saa sent som i 1894 var Trafikken dog endnu ikke større, end at al Postbudtjeneste (Omdeling i Byen, Kontorbud og Banegaardstjeneste) kunde udføres af eet Postbud.

Naar der er Tale om Skærbæk By's Postvæsen, kan stedkendte Folk ikke undgaa at mindes den Mand, der i en Menneskealder har staaet i Spidsen for denne Institution: Afdøde Postmester Hans Godske Hansen. Han har forstaaet at præge Posttjenesten i en saadan Grad, at man efter hans Afskedigelse vanskeligt kunde gøre sig fortrolig med den Kendsgerning, at Ledelsen af Postkontoret var gaaet over i andre Hænder.

Hans Godske Hansen fødtes i Skærbæk den 9. December 1839. Han opnaaede Ansættelse som Bestyrer af Postkontoret i sin Fødeby den 1. Marts 1870 med Titelen Postekspeditør. Nogle Aar senere fik han Titelen Postforvalter, og ved Afskedigelsen blev han udnævnt til Postsekretær a.D. (udenfor Tjeneste). Postmesteren var ikke i Tvivl om, hvad Stillingen krævede af ham; han gjorde fuldtud sin Pligt, men lagde ikke Skjul paa sit danske Sindelag. En Embedsmand af en saadan Støbning var selvfølgelig ikke vellidt i nationalistiske Kredse omkring Pastor Jacobsen. Man undsaa sig end ikke ved i offentlige Taler at genere ham med spydige og nedsættende Bemærkninger. Der er ikke Tvivl om, at Postmesteren har været udsat for underjordiske Angreb fra den Kant, en Virksomhed der førte til, at han i 1899 blev anmodet om at ansøge om Forflyttelse. Forflyttelse var efter hans Foresattes Foregivende paakrævet, fordi han var blevet for gammel til at varetage Telefontjenesten. Den sande Hensigt med Anmodningen kom dog hurtigt for Dagen. Hansen erklærede sig nemlig villig til at søge et andet Postmesterembede i Nordslesvig; men paa denne Erklæring fik han det Svar, at der kun var to Muligheder til Stede: Forflyttelse syd paa eller Afsked med Pension. Valget faldt ham ikke svært; det var en Selvfølge, at den aldrende Mand, der aldrig havde boet uden for sin Hjemstavn, valgte det sidste. Afsked med Pension blev — efter derom indgivet Begæring — meddelt ham fra 1. November 1900.

Kort Tid efter Afskedigelsen overtog Hansen et Agentur af „Den nordslesviske Folkebank“. Da Ledelsen af Banken laa i danske Hæn-

der, vakte Overtagelsen af Agenturet selvfølgelig Forargelse i tyske Kredse. En Artikel i „Schleswigsche Grenzpost“, der indeholdt usandfærdige Oplysninger om Banken, gav Overpostdirektionen i Kiel Anledning til at foretage en Undersøgelse. Med Undersøgelsen blev Postraad Wilimzig betroet. Denne Embedsmand forhandlede den 13. Januar 1901 mundtligt med Hansen paa Postkontoret i Skærbæk. Postraaden krævede, at Postmesteren skulde give Afkald paa den overtagne Stilling. Da han ikke uden videre vilde gaa ind derpaa, men forlangte Betænkningstid, truede Postraaden med at fratage ham Postsekretær-Titelen. Paa Postmesterens Spørgsmaal om Overpostdirektionens Stilling med Hensyn til Pension blev der givet et undvigende Svar. Sagen fik en Afslutning, som Pastor Jacobsen og Fæller sikkert ikke havde regnet med: Postmesteren fortsatte Virksomheden i Banken og beholdt baade Sekretærtitel og Pension. Sagen var den, at der ikke var Lovhjemmel til at foretage noget imod ham. Hele Aktionen endte saaledes som det berømte „Hornberger Schiessen“.

Men Straf skulde der til. Før Overtagelsen af Bankagenturet var der Tale om at lade en Postbygning opføre paa en Postmester Hansen tilhørende Grund ved Storegade. Overpostdirektionen afbrød nu de paabegyndte Forhandlinger og valgte en mindre heldigt beliggende Grund ved Skolegade. Byens Befolkning kom saaledes til at betale Omkostningerne ved Striden.

Det omtalte Bankagentur erstattedes i Oktober 1906 af en Filial af Tønder Landmandsbank. I denne Bank indtraadte Postmesteren som Medarbejder. Medarbejderskabet ophørte først faa Dage før hans Død. Han hensov uden forudgaaende Sygdom den 11. December 1925, 86 Aar gammel.

Postmester Hansen var en ideel Chef. Forholdet mellem Postmesteren og det underordnede Personale var nærmest patriarkalsk. Tysk hørte man saa godt som aldrig paa Kontoret, idet det jævne sønderjydske Maal benyttedes som Omgangssprog. Man kom aldrig forgæves til ham med et Ønske, naar det stod i hans Magt at opfylde det. Hans Pligttroskab, hans blide og beskedne Væsen og hans gode Hjerte havde til Følge, at alle hans undergivne elskede ham.

Om Forholdet mellem Postmesteren og Befolkningen gælder det samme. Ganske vist mødte der ham Modstand fra den tyske Lejr; men denne Modstand havde sikkert intet med hans personlige Egenskaber at gøre.

Hans Godske Hansen var et af de faa Mennesker, som ikke har Fjender. Han har rejst et Mindesmærke over sig selv i Hjerterne og vil derfor sent glemmes.

Det skæbnesvangre bryllup i Københoved

AF NIELS P. BJERREGAARD

Ved sidste århundredeskifte var sindene i Danmark ret opskræmt over den politik, som tyskerne da førte i Sønderjylland. Der blev foretaget mange udvisninger dels af tjenestefolk fra Danmark og dels af optantbørn. Adskillige mennesker, der i virkeligheden var og i lang tid var blevet regnet med som præjsiske undersåtter, blev erklæret at være optanter. Man forsøgte at fratage danske forældre myndigheden over deres børn, så at disse ikke skulle komme på danske ungdoms- og højskoler, og man optårnede alle de indskrænkninger og hindringer over for danske foreninger og møder, som man kunne hitte på. Resultatet var dog kummerligt. Man havde håbet at skaffe ro, men forårsagede ophidselse, og fremgangsmåden tiltrak sig opmærksomhed langt ud over Tysklands grænser og blev i høj grad misbilliget. Resultatet var i høj grad en bekræftelse af det gamle ord: Den, der sår vind, høster storm.

Hovedmanden for hele denne politik var den præjsiske statsmand E. M. Köller, der på den tid var overpræsident i Slesvig og Holsten, og efter hvem hele fremgangsmåden blev kaldt Köller-politikken. I august 1901 blev E. M. Köller forflyttet til Elsass-Lothringen og i Sønderjylland var man naturligvis spændt på, om der nu skulle skiftes taktik. Ret længe varede det dog ikke, før man fik vished for, at selv om manden i spidsen var blevet udskiftet, havde man ikke indset, at systemet gav bagslag. Den nye leder vandrede i virkeligheden videre i Köllers fodspor.

Den 20. september 1901 fejrede købmand Karl Vraa og frk. Anna Sørensen deres bryllup i Københoved. Vielsen blev foretaget i Skrave kirke. Vejret var fint, og da man på vejen til kirke passerede *Kloppenburg-Skrumsager* gård, lå der et stort dannebrog udbredt på græsplænen. Gående, der kom ad vejen, kunne ikke se flaget; men bryllups-gæsterne på vognene, kunne ikke undgå at lægge mærke til det.

Efter at vielsen var foretaget, kørte man tilbage til købmand Vraas forretning, hvor der i haven var rejst et telt, og i dette skulle festlighederne holdes. Blandt gæsterne var også den præst, som havde foretaget vielsen, samt to lærere, hvoraf den ene var lærer Andersen i Københoved.

Der var udmærket feststemning blandt de mange gæster. Der blev holdt flere taler og sunget adskillige sange og blandt andre fra den blå sangbog *Fr. Paludan-Müller*: „Brat af slaget rammet“ og *Carl Plougs*: „Længe var Nordens herlige stamme“. Den animerede stemning med

taler og sang var mere, end de præstelige embedsmænd kunne tage. Først forsvandt lærer *Andersen*, dernæst den anden lærer, og til sidst præsten.

I de første dage efter festen gisnede man på, hvad der nu ville ske; men efterhånden som tiden gled, uden at der skete noget, var der adskillige, der hældede til den anskuelse, at Köllers efterfølger *V. Wilkowski* ville føre en anden politik end forgængeren, eller det passede slet ikke var kommet myndighederne for øre.

Pludselig blev man dog revet ud af denne tankegang; thi optanten, gårdejer *P. Jørgensen Petersen* og hans sekstenårige datter *Sigrid* samt yderligere ni karle og piger, der tjente i Københoved, men havde hjemme i Danmark, blev tilsagt til at møde hos amtsforstander *Meyer* i Skodborg lørdag den 19. oktober.

Man anede naturligvis straks, at tilsigelsen stod i forbindelse med nævnte bryllup, og anelsen viste sig at være rigtig. Uden at angive grund meddelte amtsforstander *Meyer P. Jørgensen Petersen* og hans datter, at de var udvist, og at de havde 3 uger til at få deres forhold ordnede. De ni tjenestefolk blev også udvist; men de fik kun en frist på 24 timer til at være ude af landet. Kun et par stykker af de udviste tjenestefolk havde deltaget i brylluppet.

Men kunne man ikke få nogen årsag opgivet af amtsforstander *Meyer*, kunne man samme aften læse den i „Schleswigsche Grenzpost“, hvori det blev fremhævet, at årsagen var købmand *Vraas* bryllup, der var anlagt, som en tilsigtet politisk demonstration, og hvorved *Kloppenburg-Skrumsager* havde holdt en politisk provokerende tale.

Kloppenburg-Skrumsager sendte omgående nedenstående berigtigelse, som han efter § 11 i presseloven krævede indrykket i første nummer af „Schleswigsche Grenzpost“:

1) „I min tale ved købmand *Vraas* bryllup i Københoved den 20. september har jeg ikke med et ord omtalt hr. *Vraa* og hans hustru hjem eller de hjem, hvorfra de er udgået.

2) Det er ikke sandt at jeg har talt om vor gode sag eller opfordret nogen til at arbejde for den.

3) Det er ikke sandt, at jeg har talt om, at vort mål var genforeningen med Danmark, eller at det var Danmarks mål at blive forenet med os i vor eller vore børns tid.

4) Det er ikke sandt, at min tale endte med et leve for en snarlig genforening mellem Nørre- og Sønderjylland og dermed vor forening med Danmark.

5) Det er ikke sandt, at sangen: „Brat af slaget rammet“ blev sunget i tilslutning til min tale.“

Det var en ret skarp tilbagevisning af de urigtige påstande i „Schleswigsche Grenzpost“; men bladet måtte døje mere af samme slags; thi

også købmand Vraa krævede efter presselovens § 11 en berigtigelse optaget. Han meddeler:

1) Det er ikke sandt, at mit bryllup den 20. september d. å. formede sig som en slags offentlig folkefest.

2) Det er ikke sandt, at der med eller ved mit bryllup var tilsigtet en politisk demonstration“.

Adskillige tyske blade havde med „Schleswigsche Grenzpost“ som kilde udtrykt deres glæde over, at politiske opviglere var blevet taget så at sige på fersk gerning. Deriblandt var også „Kieler Zeitung“; men „Hejmdal“s kraftige dementier og fremholden af det factum, at det væsentligt var folk, der ikke havde været med til brylluppet, som havde måttet bøde for noget, som bare var påstået, men ikke sket, fik „Kieler Zeitung“ til at gå i sig selv, og onsdag den 23. oktober beklager bladet at være blevet vildført, og det tilføjes: Denne fremfærd stemmer fuldstændig med den köllerske metode, som vi af retfærdighedsgrunde bestandig vil bekæmpe på det bestemteste, og som efter vor overbevisning heller ikke lader sig forene med „politisk klogskab“.

„Hejmdal“s meddelelse om, at de ni tjenestefolk ikke havde deltaget i brylluppet, var dog heller ikke helt i overensstemmelse med det virkelige forhold, idet i hvert fald en af dem, en ung mand, der opholdt sig hos *P. Jørgensen Petersen*, havde været mellem bryllupsgæsterne.

I meddelelsen i „Schleswigsche Grenzpost“ den 19. oktober var der noget, der var rigtigt. Man havde sunget de deri opgivne sange. Bladets kilde måtte derfor være en person, der havde deltaget i festen, men som havde brudt den uskrevne, nordiske hæderlighedslov, at man intet må meddele fra gæstebud i private hjem. Men hvem var denne person? Hvem havde på denne infame måde vist sig så helt igennem uhæderlig? Også dette skulle komme for dagens lys.

„Schleswigscher Grenzpost“ har åbenbart ikke været helt glad ved situationen, og den har sikkert krævet af bagmanden, at han skulle træde frem i rampelyset, hvad han da også gjorde. Den lidt for iltre, politiske angiver var lærer *Andersen* i Københoved. Han måtte meddele, at han havde fortalt „historien“ til gendarm *Mølcck* og derved forårsaget hele postyret. Men han angrer ikke; han er stor på det; han tilføjer: „En sådan behandling skulle vi finde os i i vort eget land. Det forekommer mig, at det hele næsten ser ud til at være en prøve på, hvor meget man kan byde os i politisk henseende. Nu er der statueret et eksempel på, at den tyske vagt også når helt herop“. At man, når man ikke kan træffe de formentlig skyldige, lader det gå ud over uskyldige, synes ikke at berøre ham. Hans mentalitet — trods navnet — er vidt fjernet fra dansk opfattelse, ja, det er i virkeligheden den samme, som var sat i højsædet i Hitlerperioden.

Den 25. oktober blev der foretaget endnu to udvisninger i Københoved. Det var maler *N. P. Lyhne* og snedker *Mads Kjær*; de blev begge udvist med en uges varsel. *Mads Kjær* var optantsøn. Han havde aftjent sin værnepligt i den prøjsiske hær og havde få år i forvejen bosat sig i Københoved, hvor han drev en god forretning. *N. P. Lyhne* var optant. Han var gammel, invalid efter et ulykkestilfælde og sad og hutlede sig igennem, som han bedst kunne.

„Schleswigsche Grenzpost“ har åbenbart for at dække sig selv skudt lærer *Andersen* mere i skoene, end han syntes om; thi den 28. oktober rykker han frem i „Hejmdal“ med en sålydende erklæring:

„Hermed erklærer jeg, at jeg i min meddelelse til „Schleswigscher Grenzpost“ ikke har talt om den „Kloppenburg Skrumsagerske demonstration“. Jeg har jo slet ikke hørt hr. *Kloppenburg* tale, hverken ved brylluppet den 20. september eller før ved andre lejligheder. Jeg forlod teltet, da sangen „Brat af slaget rammet“ blev sunget. I min skrivelse til ovennævnte blad har jeg slet ikke nævnt hr. *Kloppenburg*“.

Allerede samme dag var „Hejmdal“ i stand til at oplyse, at *Mads Kjær* ikke alene havde aftjent sin værnepligt i den prøjsiske hær, men at han var blevet invalid som prøjsisk soldat, fik prøjsisk invalidepension og havde civilforsørgelsesbevis fra de prøjsiske autoriteter.

Den 29. oktober meddelte „Hejmdal“, at der var foretaget 4 nye udvisninger: En pige fra Bollerslev og en pige og to karle fra Anderupgård. Det kaster et grelt lys over tyskernes metoder, når „Hejmdal“ den 31. oktober kan meddele, at pigen fra Bollerslev har fået tilladelse til at blive i Sønderjylland mod at tage tjeneste hos en tysker.

N. P. Lyhne og *Mads Kjær* rejste over grænsen; men efter få dages forløb kom de tilbage og meldte sig til amtsforstanderen i Skodborg, der lod dem arrestere og indsætte i Rødding arrest, hvorfra de imidlertid kort efter blev løsladt og fik lov til at gå hjem.

Den nye overpræsident *v. Wilmowski* havde afsløret sig som en mand, der ville følge i *Køllers* fodspor, men tilfældene *N. P. Lyhne* og *Mads Kjær* viser dog, at han var klar over, at han havde brændt fingrene.

Den 19. oktober var en lørdag. Udvisningen fandt sted hen mod middag, og de, der var udvist med kun 24 timers varsel, skulle altså være ude inden søndag middag kl. 12.

Adskillige af disse udviste og nogle af deres kammerater samledes om lørdag aftenen til en sidste komsammen og man vil let forstå, at de sange, der blev sunget den aften, kunne sige spar to til dem, der var blevet sunget ved brylluppet.

Den unge mand, der opholdt sig hos *P. Jørgensen Petersen* skulle alligevel rejse hjem, så han led ingen skade; men han ville gerne have

så mange oplevelser at se tilbage på som muligt. Han havde naturligvis fået sit kluns pakket sammen og nogle af hans kammerater ville køre ham til Vejen station; men selv havde han en uimodståelig lyst til at blive fulgt over grænsen af præjsiske gendарmer. Det blev derfor besluttet, at afrejsen først skulle foregå søndag eftermiddag, idet man håbede, at politiet straks efter kl. 12 på denne dag ville efterspore, om ordren var blevet fulgt.

Om det nu var, fordi det var søndag, så gendarmerne ville holde hvil, eller der var andre motiver for udeblivelsen, vides ikke; men de kom ikke, og den unge mand måtte af sted uden at opnå at blive ført over grænsen af politi. Det var et muntert lille selskab, der kørte afsted hen på eftermiddagen. På en eller anden måde var de kommet i besiddelse af et lille dansk flag på stang, og da man kørte forbi *Årups* gård — *Årups* folk var blevet udvist — viftede de med flaget, og *Årup*, der stod i haven, fik travlt med at tage hatten af og juble over mod flaget og de unge mænd. Da vognen kørte ned mod broen over Kongeå hen forbi den tyske toldstation, blev flaget hejst; men før nogen tolder eller vagt fik sundet sig, var vognen et godt stykke inde på dansk grund.

I Vejen skiltes man. Den unge mand rejste nordpå, men han tabte ikke forbindelsen sydpå, og da han nogle dage senere fik en meddelelse om, at tyske gendарmer var på jagt efter det famøse flag, meddelte han gendarmen i Rødding, at flaget fandtes hos ham i Nørrejylland, så det var unødvendigt at søge efter det syd for Kongeåen.

Mange år er svundet siden hin 19. oktober, da tyskerne lod magt gå for ret. To verdenskrige har siden da — fremkaldt af magtbrynde — hærgnet vor jord. Efter den første lønnedes sønderjydernes trofasthed med frihed. Efter den anden spirer danskheden længere sydpå. Måtte disse spirer være levedygtige, være lige så kraftige som danskheden i den nordlige del af Sønderjylland, så kunne man ane lys forude.

Da Gaardejer Hans Christensen i Mjang blev landsforvist

AF CHR. MAIBØLL

Paa den Gaard i Mjang, Hørup Sogn, der nu ejes af Hans Detlefsen, skete der i Aaret 1720 en Tildragelse, der paa Grund af dens Følger har sat Sindene stærkt i Bevægelse og sikkert har været Samtaleemne gennem lang Tid.

Som Gaardens første kendte Ejer nævnes i Amtstuerregistrene fra Tiden mellem 1660 og 1672 en Thomas Hansen, der som Sandemand var til Stede, da der den 29. oktober 1666 blev holdt Skifte og Deling paa Nis Hjorts Bondegaard i Mintebjerg, som blev overdraget til Svigersønnen Jørgen Kaad.

Thomas Hansen fulgtes fra 1673 af Sønnen Rasmus Thomsen, der afgik ved Døden 1695 i en Alder af 57 Aar og begravedes anden Paa-skedag. Enken Karen blev 1. Advent samme Aar trolovet og viedes Nytaarsdag 1696 til en Hans Christensen, om hvis Herkomst Kirkebogen ikke giver Oplysninger. Han stod for Gaardens Styre til 1718 og fulgtes af Stedsønnen Niels Thomsen. Karen Hansen der i sit første Ægteskab desuden havde tre Sønner: Thomas, Mads, David og en Datter Synnet, døde 1719 (begravet 19. p. Trin.), og allerede 2. Juledag samme Aar blev Hans Christensen gift med en Anna Hansdatter, maa-ske den Anna Hansis i Mjang, der døde 1741 i en Alder af 60 Aar, be-gravet Jubilate.

I Daabsregistret har Sognepræsten Johannes Krag den yngre under Onsdag p. 5. Trin. 1720 (5. Juli) skrevet følgende: „Synnet Rasmusdatters over alle Maader syndige Barn i Mjang, som hun halvtaaelige Stakkell haver avlet med hendes Stiffader Hans Christensen, der han skal have været overgivet drukken ved hendes Moders, hans salig Hustrus Erøl. Det sig Gud forbarme! Han er nu landflygtig med sin anden stakkels Hustru“. Barnet, der ved Daaben fik Navnet Hans, døde 1722, begravet 2. Advent. Senere er tilføjet i Daabsregistret: Synnet Rasmusdatter stod efter gangen Dom og Benaadning aabenbar Skrifte 4. p. Trin. 1722.

I „Schleswigs Recht und Gerichtsverfassung im siebenzehnten Jahrhundert“ ved von Stemmann omtales Sagen mod Hans Christensen og Synnet Rasmusdatter paa Side 259 med følgende Ord: „1721 Juli 5. Udi Criminal Sagen ... imod den hemmelig entviegte Hans Christensen saa og sin Stieffdatter Sønned ... in puncto forøvede *Blodskam*, efter at trende Gange til Tinge er giort sædvanlig Raab og Kaldsmaal, dog alligevel Anklagede H. C. ikke indfunden sig og saaledis formedelst hans forsettelig Udeblivelse er at holde som den der tilstaar og er overbeviist sliig skammelig Gierning, blifver ... kiendt for Rett at da som helst effter oven bem. S. Rasmus Datters Bekiendelse meerbem. H. C. hinde sin Stieffdatter ubluelig har miszbrugt ..., hand derfor *med Sverdet bør at omkomme* og hans *Krop* hos Retterstedet at forbrende med Ild, mens Anklagede S. R. i Henseende hendes Vanvittighed fra den ellers fortiente Straf at absolvere.

Ved Kgl. Befaling af 7. November derhen forandret, at han schall rømme Hans Mayst. Rige og Lande og settes af Fred udi Ufred“.

Taterkongen Johannes Axelsens Afstamning

AF P. MOOS

Paa Ørre Sogns Hede ved Herning staar en smuk Sten med Indskriften: „Her laa Axelhus eller Kjeltringehuset, hvor Blicher for 100 Aar siden saa Kjeltringballet“. Stenen er sat 1917.

Huset var bygget af Sognets Fattigvæsen 1816, paa 4 Fag, 7 Alen bredt, med et Vindue $3\frac{1}{2}$ Kvarter højt, 5 Kvarter bredt; der var Ler-gulv. Det kostede 258 Rigsdaler at opføre.

Det stolte Navn: „Taterkongen“ har Digtere givet ham. Vi havde og har endnu faa Tater i Landet, de er af fremmed Slægt, maaske fra Indien, men Johannes Axelsen er simpelthen af de omstrejfende Natmænd eller Kjeltringer af dansk Afstamning, der skyede fast Arbejde og hellere udførte foragtet Gerning: at flaa selvdøde Dyr, feje Skorstene m. m. Nogle var Glarmestre, der kunde sætte Ruder og Bly-sprosser i, flikke Kedler. De tiggede, stjal, levede paa Kommunens Regning. Man maa være Digter eller Menneskeven for at faa Interesse for den utiltalende Slags.

Johannes' Bedsteforældre og Forældre var omstrejfende Natmandsfolk; under et midlertidigt Ophold i Ørre ved Herning blev Johannes født 1785.

Hans Fader Axel Johansen opholdt sig i Kolstrup i Stepping Sogn og blev her viet 1778 den 4. 11. til Mette Lasdatter fra Jylland. Axel var den Gang Rytter (Lejesoldat). Siden strejfer han som Glarmester, Hestepreanger. Han blev straffet for at have forfalsket sit Pas. Stepping nævnes siden som hans Hjem. Her træffer vi ogsaa en Landbolsmand Christian Axelsen, vel en Søn af Axel.

Johannes Axelsen gik til Søs; han var med i Slaget paa Rheden (mod en engelsk Flaade) 1801.

1808 træffer vi ham i Ulkebøl paa Als. Kirkebogen melder: den 20. 11. lod Johannes Axelsen og Hustru Mette Kirstine Pedersdatter fra Stepping, af Profession Skærsliber, som kom her til Ulkebøl for at opføre Skyggespil paa Vægge og her hos Bolsmand Mathias David-sens logerende, en Søn, født den 18. 11., døbe den 20. 11. med Navnet Johannes Johansen.

Naar de optraadte som Ægtefolk var det lidt forhastet, thi i Stepping Kirkebog læses, at 1810, 27. 11. blev Ungkarl Johannes Axel af Stepping viet til forhen trolovede Mette Kierstine Møller, Datter af Inderst Peder Møller og Maren Jensdatter af Føvling, Ribe Stift.

Trolovelsen var en kirkelig Handling, der foretoges af Præsten i Hjemmet; den efterfulgtes kort efter af Vielse i Kirken; men Johannes og Mette har ventet 2—3 Aar.

Saa gaar de ud i den vide Verden med Glarkiste eller Slibebør. 5
Aar senere maa de som nævnt paa Fattigforsørgelse i Ørre. Senere
rejser Johannes med en anden Kvinde. Han undgik ikke Fængsel og
Tugthus og ender saa sit Liv 1892 i Linaa Fattighus ved Silkeborg.

I min Ungdom mindedes Folk i Stepping Familien Axel.

Der er absolut ingen Romantik i hans Person og Levned.

Af en gammel poesibog

VED AAGE BONDE

Et ganske interessant indblik i sprogforholdene på Tønder seminariets dansksprogede afdeling giver en poesibog, der har tilhørt afd. lærer Johs. Fr. Iversen (dimitteret fra den danske afdeling i 1778).^{*} Til poesibogen er der leveret bidrag af 22 Nordslesvigere og 3 Sydslesvigere (hhv. fra Flensborg, Gelting og Vees), der frekventerede den danske afdeling i årene 1876-78. Disse bidrag er *alle* skrevet på dansk. De fleste af dem indeholder velmente ønsker for poesibogens ejer enten i prosa eller på vers. Nogle af versene er åbenbart lavet til lejligheden, men adskillige udtrykker deres ønsker og tanker gennem danske digteres vers. Således er der citater af Ingemann, Ewald og Oehlenschläger. Dette sidste er taget fra „Underlige Aftenluften...“ og udtrykker sikkert følelser, der har bevæget mangan en dansksproget og -sindet seminarist og lærer i fremmedherredømmets tid. Det er disse kendte linier:

Stille, stille! Baaden gynger
Hisset mellem Siv og Krat;
Sødt en Mø ved Cithren synger
I den lune Sommernat:
Rene Toner! Milde Lyst!
Hvor du strømmer i mit Bryst.
Men hvad savner jeg og græder,
Mens hun dog saa venligt qvæder?

*Det er ei den danske Tunge.
Det er ei de vante Ord!
Ikke dem jeg hørte siunge,
Hvor ved Hytten Træet groer;
Bedre er de vel maaskee,
Ak! men det er ikke de.
Bedre troer jeg vist hun qvæder;
Men tilgiver, at jeg græder.*

^{*} Venligst stillet til disposition af gårdejer Georg Iversen, Gelting.

Haslev Gymnasium

Kostskole for Drengene

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.

Alle Oplysninger ved Henvendelse til

Peter Kæstel
Rektor, Haslev

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol

Antager Frøavlere

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY A/S

HØJER

Graasten Andelsslagteri

A-S FAXE KALKBRUD

Frederiksholmens Kanal 16

Telefon Central 9123

JORDBRUGSKALK

97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som den leveres
ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

I serien:

Skrifter, udgivne af Historisk samfund for Sønderjylland

er udkommet:

- Nr. 1 Erik Christensen: *Fra min virksomhed i Tønder*. Kr. 3,— (medlemmer kr. 2,25).
- Nr. 2 *Bonden, der blev landråd*. Minder fortalt af domæneforvalter P. J. Refshauge: (udsolgt).
- Nr. 3 *Tønder gennem tiderne I*. Kr. 12,— (9,—).
Tønder gennem tiderne II. Kr. 10,— (7,—).
- Nr. 4 M. H. Nielsen: *Fra slesvigske fattigvæsens fortid*. Kr. 6,— (4,50).
- Nr. 5 Troels Fink og Johan Hvidtfeldt: *Vejledning i studiet af Sønderjyllands historie*. Kr. 8,— (4,—).
- Nr. 6 *Navneregister til H. P. Hanssens værker*. Udgivet af Johan Hvidtfeldt: Kr. 5,— (3,—).
- Nr. 7 *Aktstykker vedrørende Kreditanstalt Vogelgesangs tilblivelse*. Kr. 4,50 (3,—).
- Nr. 8 Peter Kr. Iversen: *Vejledning for sønderjyske lokalhistorikere*. Kr. 4,50 (3,—).
- Nr. 9 Johan Hvidtfeldt: *Slægtshistoriske studier i Sønderjylland*. Kr. 2,75 (2,—).
- Nr. 10 *Nordslesvigs åndelige genforening med Danmark*. Kr. 10,— (6,—).
- Nr. 11 Olav Christensen: *Bibliografi over sønderjydsk slægtstavlelitteratur*. Kr. 2,75 (2,—).

Medlemmer af Historisk samfund for Sønderjylland kan bestille skrifterne hos samfundets kasserer, adj. Knud Fanø, Frilandsvej 21, Tønder. Ikke-medlemmer kan købe dem i boghandelen.